HRAFNKELS SAGA FREYSGOÐA

PT
7261
.I8
v.8
IMS

This book belongs to
THE CAMPBELL COLLECTION
purchased with the aid of
The MacDonald-Stewart Foundation
and
The Canada Council

CAMPBELL
COLLECTION

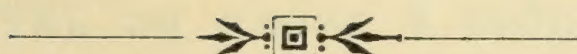
Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Ottawa

http://www.archive.org/details/hrafnkelssagafre00smun

HRAFNKELS SAGA FREYSGOÐA.

BÚIÐ HEFIR TIL PRENTUNAR

VALD. ÁSMUNDARSON.

REYKJAVÍK.

Kostnaðarmaður: Sigurður Kristjánsson.

1911.

FÉLAGSPRENTSMIÐJAN.

Formáli.

Hrafnkels saga freysgoða er hér prentuð eftir útgáfu Konráðs Gíslasonar, Khöfn 1847, sem er útgefin af norræna fornritafélaginu (det nordiske litteratur-samfund). Auk þess hefir verið haft til samanburðar eftirrit af sögunni, sem séra Þorleifr Jónsson á Skinnastöðum hefir ritað með samanburði handrita og ætlað til prentunar, enn það virðist alveg samhljóða útgáfu Konráðs Gíslasonar.

Af sögu þessari er að eins eitt blað til á skinni. Það er í safni Árna Magnússonar (AM, 162, I, fol.), og er ritað skömmu eftir 1400; það nær frá miðjum 9. kapítula fram í 11. kap.: hefst á orðunum *„ætta þat eigi“* (í þessari útgáfu á bls. 16), og endar á orðunum *„var boðit til varnar ne(ma)“* (í þessari útgáfu á bls. 22). Utan af þessu blaði hefir verið skorið bæði af framröndinni og neðri röndinni, svo að málið hefir verið skert.

Mörg pappírshandrit eru til af sögunni, svo sem í safni Árna Magnússonar (AM. 144, 156, 157 e. og 158 í fol. 443, 451, 496 (að eins upphaf og endir) 551 c. og 551 d. í 4to). Ekkert af þessum handritum er eldra enn frá 17. öld. Eitt af handritunum, og líklega hið elzta, Mánaskálarbók (AM. 551 e., 4to), slengir saman Hrafnkelssögu og Droplaugarsona sögu hinni meiri (Fljótsdælu).

Auk þessa eru nokkur handrit til af sögunni í öðrum bóksöfnum erlendis og hér á landi. Öll þessi handrit eru mjög lík, nema lítilsháttar orðamunr er víða.

Hrafnkels saga hefir verið gefin út á prenti þrisvar áðr. 1. af Konráði Gíslasyni og P. G. Thorsen, Khöfn 1839. 2. af Konráði Gíslasyni, Khöfn 1847. 3. af Karl L. S. Sommerfeldt, Kristiania 1879. — Lítill hluti hennar er og prentaðr í „Antiquités Russes", Khöfn 1852.

Margar þýðingar eru til af sögu þessari í heilu lagi og ágrip einkum á dönsku, svo sem í mánaðarritinu „Minerva" 1818, í tímaritinu „Dannebrog" 1841, aftan við útgáfu Konráðs Gíslasonar og Thorsens 1847 eftir N. L. Westergaard, í „Billeder af Liver paa Island" eftir Fr. Winkel-Horn, Khöfn 1871, og ágrip í „Sagabibliotothek" P. E. Müllers Sjálandsbiskups, í „Træk af Livet paa Island" eftir C. Rosenberg og víðar. Á þýzku hefir sagan verið þýdd 1883 af Dr. Heinrich Lenk í Vín með fróðlegum inngöngum og athugasemdum.

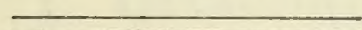
Í þessari útgáfu er alveg fylgt útgáfu Konràðs frá 1847, nema sögunni er skift í 20 kapítula.

Hrafnkels sögu má að mörgu leyti álíta með hinum beztu Íslendinga sögum að efni, þótt hún sé stutt og ekki mjög forn að málinu til. Skapferlis einkunnir persónanna í sögunni koma mjög ljóst og vel fram, og hinar fjörugu samræður, sem eru í henni, gera hana mjög skemtilega.

Það verður ekki með vissu sagt á hvaða árum viðburðir þeir, sem sagan segir, hafa gerzt, enn það hlýtr að hafa verið á fyrra helmingi 10. aldar, eftir því sem einnig má ráða af öðrum sögum.

Sigurðr fornfræðingr Vigfússon rannsakaði sögustaðina í Hrafnkels sögu á ferð sinni um Austfjörðu 1890. Munu þær rannsóknir koma á prent í Árbók Fornleifafélagsins, þeirri sem næst verður gefin út. Eftir þessum rannsóknum eru flest staðleg atriði í sögunni nákvæmlega rétt hermd. — Þó má þess geta, að í handritunum stendr í 7. kap. (bls. 10): *Þá reið Þorbjörn braut ok ofan eftir Hrafnkelsdal*, þar sem á að vera *upp*, því að örnefnið Laugarhús er kunnugt enn í dag.

Sigurðr fornfræðingr gróf í haug Hrafnkels goða á Aðalbóli og fann þar mannabein og fleiri menjar, sem sýndu, að þetta er fornmanna dys. Þetta eru að líkindum bein Hrafnkels, ok eru þau nú komin á Forngripasafnið.

Tímatal.

Fæddr Hrafnkell freysgoði . . . . um 905.
Útkoma þeirra feðga Hallfreðar og Hrafnkels . . . . — 920.
Víg Einars Þorbjarnarsonar . . . . . . — 945.
Sámr Bjarnason gerir Hrafnkel sekan á þingi og hrekr hann frá Aðalbóli — 946.
Hrafnkell vegr Eyvind og réttir aftr hlut sinn á Sámi . . . . — 952.

Hrafnkels saga freysgoða.

Þat var á dögum Haralds konungs hins hárfagra, Hálfdanar sonar hins svarta, Guðröðar sonar veiðikonungs, Hálfdanar sonar hins milda ok hins matarilla, Eysteins sonar frets, Óláfs sonar trételgju Svíakonungs, at sá maðr kom skipi sínu til Íslands, í Breiðdal, er Hallfreðr hét; þat er fyrir neðan Fjótsdalsherað. Þar var á skipi kona hans ok sonr, er Hrafnkell hét; hann var þá fimtán vetra gamall, mannvænn ok gervilegr. Hallfreðr setti bú saman. Um vetrinn andaðist útlend ambátt, er Arnþrúðr hét; ok því heitir þar síðan á Arnþrúðarstöðum. Enn um várit færði Hallfreðr bú sitt norðr yfir heiði ok gerði bú þar sem heitir í Geitdal. Ok eina nátt dreymdi hann, at maðr kom at honum ok mælti: „Þar liggr þú, Hallfreðr, ok heldr óvarlegr; fær þú á braut bú

þitt ok vestr yfir Lagarfljót; þar er heill þín öll". Eftir þat vaknar hann, ok færir bú sitt út yfir Rangá í Tungu, þar sem síðan heitir á Hallfreðarstöðum, ok bjó þar til elli. Enn honum varð þar eftir ein geit ok hafr, ok hinn sama dag sem Hallfreðr var á braut, hljóp skriða á bæinn, ok týndust þar þessir gripir. Ok því heitir þat síðan í Geitdal.

2. Hrafnkell lagði þat í vanda sinn at ríða yfir á heiðar á sumarit. Þá var Jökulsdalr albygðr upp at brúnni. Hrafnkell reið upp eftir Fljótsdalsheraði, ok sá, hvar eyðidalr gekk upp af Jökulsdal; sá dalr sýndist Hrafnkeli byggilegri enn aðrir dalir, þeir sem hann hafði áðr sét. Enn er Hrafnkell kom heim, beiddi hann föður sinn fjárskiftis, ok sagðist hann bústað vilja reisa þar. Þetta veitir faðir hans honum; ok hann gerir bæ í dal þeim, ok kallar á Aðalbóli. Hrafnkell fekk Oddbjargar Skjaldúlfsdóttur ór Laxárdal; þau áttu tvá sonu: hét hinn eldri Þórir enn hinn yngri Ásbjörn. Enn þá er Hrafnkell hafði land numit at Aðalbóli, þá efldi hann blót mikit. Hrafnkell lét gera hof mikit. Hrafnkell elskaði ekki annat goð meirr enn Frey, ok honum gaf hann alla hina beztu gripi sína hálfa við sik. Hrafnkell bygði allan dalinn, ok gaf mönnum lönd, enn vildi þó vera yfirmaðr þeira, ok tók goðorð yfir þeim. Við þetta var

lengt nafn hans ok kallaðr freysgoði, ok var ójafnaðarmaðr mikill enn mentr vel. Hann þröngdi undir sik Jökulsdalsmönnum til þingmanna. Hrafnkell var linr ok blíðr við sína menn enn stríðr ok stirðlyndr við Jökulsdalsmenn, ok fengu menn af honum engan jafnað. Hrafnkell stóð mjök í einvígum, ok bætti engan mann fé; því at engi maðr fekk af honum neinar bætr, hvat sem hann gerði.

Fljótsdalsherað er yfirferðarilt, grýtt mjök ok blautt; enn þó riðu þeir feðgar jafnan hvárir til annarra, því at gott var í frændsemi þeira. Hallfreði þótti sú leið torsótt, ok leitaði sér leiðar fyrir ofan fell þau, er standa í Fljótsdalsheraði; fekk hann þar þurrari leið ok lengri ok heitir þar Hallfreðargata. Þessa leið fara þeir einir, er kunnigastir eru um Fljótsdalsherað.

3. Bjarni hét maðr, er bjó á þeim bæ, er at Laugarhúsum heitir; þat er í Hrafnkelsdal. Hann var kvángaðr ok átti tvá sonu við konu sinni, ok hét annarr Sámr, enn annarr Eyvindr, vænir menn ok efnilegir. Eyvindr var heima með föður sínum; enn Sámr var kvángaðr ok bjó í norðanverðum dalnum á bæ þeim, er heitir á Leikskálum, ok átti hann mart fé. Sámr var uppivöðslumaðr mikill ok lögkænn; enn Eyvindr gerðist farmaðr, ok fór utan til Noregs ok var þar um vetrinn. Þaðan fór hann út í lönd ok nam staðar í Miklagarði, ok fekk

þar góðar virðingar af Grikkjakonungi ok var þar um hríð.

Hrafnkell átti þann grip í eigu sinni, er honum þótti betri en annarr. Þat var hestr brúnmóálóttr at lit, er hann kallaði Freyfaxa. Hann gaf Frey vin sínum þann hest hálfan. Á þessum hesti hafði hann svá mikla elsku, at hann strengdi þess heit, at hann skyldi þeim manni at bana verða, er honum riði án hans vilja.

4. Þorbjörn hét maðr; hann var bróðir Bjarna ok bjó á þeim bæ í Hrafnkelsdal, er at Hóli heitir, gegnt Aðalbóli fyrir austan. Þorbjörn átti fé lítit, enn ómegð mikla. Sonr hans hét Einarr hinn ellsti; hann var mikill ok vel mannaðr. Þat var á einu vári, at Þorbjörn mælti til Einars, at hann myndi leita sér vistar nökkurar: „því at ek þarf eigi meira forvirki, enn þetta lið orkar, er hér er; enn þér man verða gott til vistar, því at þú ert mannaðr vel; eigi veldr ástleysi þessari brautkvaðning við þik, því at þú ert mér þarfastr barna minna; meirr veldr því efnaleysi mitt ok fátækt; enn önnur börn mín gerast verkmenn; man þér þó verða betra til vistar enn þeim“. Einarr svarar: „Of síð hefir þú sagt mér til þessa, því at nú hafa allir ráðit sér vistir, þær sem beztar eru; enn mér þykkir þó ilt, at hafa af órvöl ein“: Tók Einarr nú hest sinn ok reið á Aðalból; Hrafnkell sat í stofu; hann heilsar honum vel

ok glaðlega. Einarr leitar til vistar við Hrafnkel. Hann svarar: „Hví leitar þú þessa svá síð? því at ek mynda við þér fyrstum tekit hafa. Enn nú hefi ek ráðit öllum hjónum mínum, nema til þeirar einnar iðju, er þú mant eigi hafa vilja". Einarr spurði, hver sú væri. Hrafnkell kvaðst eigi mann hafa ráðit til smalaferðar, en lézt mikils við þurfa. Einarr kveðst eigi hirða, hvat hann ynni, hvárt sem þat væri eða annat; enn lézt tveggja missera bjargarvist hafa vilja. „Ek geri þér skjótan kost", segir Hrafnkell, „þú skalt reka heim fimmtigi ásauðar í seli ok viða heim öllum sumarviði; þetta skaltu vinna til tveggja missera vistar; enn þó vil ek skilja á við þik einn hlut sem aðra smalamenn mína; Freyfaxi gengr í dalnum fram með liði sínu; honum skaltu umsjá veita vetr ok sumar. Enn varnað býð ek þér á einum hlut: ek vil at þú komir aldri á bak honum, hversu mikil nauðsyn sem þér er á; því at ek hefi hér allmikit um mælt, at þeim manni skylda ek at bana verða, sem honum riði. Honum fylgja tólf hross; hvert sem þú vilt hafa þér til þarfa af þeim á nátt eða degi, skulu þau þér til reiðu. Ger nú sem ek mæli fyrir, því at þat er forn orðskviðr, at ‚eigi veldr sá, er varar annan‘. Nú veiztu, hvat ek hefi um mælt". Einarr kvað sér eigi mundu svá meingefit, at ríða þeim

hesti, er honum var bannat, ef þó væri hross önnur til reiðar.

5. Einarr ferr nú heim eftir klæðum sínum ok flytr heim á Aðalból. Síðan var fært í sel fram á Hrafnkelsdal, þar sem heitir at Grjótteigsseli. Einari ferr allvel at um sumarit, svá at aldri verðr sauðvant alt til miðsumars; enn þá varð vant nær þrjátigi ásauðar eina nátt. Leitar Einarr um alla haga ok finnr eigi; honum var vant fjárins nær viku. Þat var einn morgin, at Einarr gekk út snimma, ok er þá létt af allri sunnanþokunni ok úrinu. Hann tekr staf í hönd sér, beizl ok þófa; gengr hann þá fram yfir Grjótteigsá; hon fellr fyrir framan selit; enn þar á eyrunum lá fé þat er heima hafði verit um kveldit. Hann stökti því heim at selinu, enn ferr at leita hins, er vant var áðr. Hann sér nú stóðhrossin fram á eyrunum ok hugsar at höndla sér hross nökkurt til reiðar, ok þóttist vita, at hann myndi fljótara yfir bera, ef hann riði enn gengi. Ok er hann kom til hrossanna, þá elti hann þau, ok váru þau nú skjörr, er aldri váru vön at ganga undan manni, nema Freyfaxi einn; hann var svá kyrr sem hann væri grafinn niðr. Einarr veit, at líðr morgininn, ok hyggr at Hrafnkell myndi eigi vita, þótt hann riði hestinum. Nú tekr hann hestinn ok slær við beizli, lætr þófa á bak hestinum undir sik, ok ríðr upp

hjá Grjótárgili, svá upp til jökla, ok vestr með jöklinum, þar sem Jökulsá fellr undir; svá ofan með ánni til Reykjasels. Hann spurði alla sauðamenn at seljum, ef nökkurr hefði sét þetta fé, ok kvaðst engi sét hafa. Einarr reið Freyfaxa alt frá eldingu ok til miðs aftans; hestrinn bar hann skjótt yfir ok víða, því at hann var góðr af sér. Einarri kom þá í hug, at honum myndi mál heim at reka þat fé fyrst, er heima var, þótt hann fyndi hitt eigi; reið hann þá austr yfir hálsa í Hrafnkelsdal. Enn er hann kemr ofan at Grjótteigi, heyrir hann sauðajarm fram með gilinu, þangat sem hann hafði fram um riðit áðr; snýr hann þangat til, ok sér renna á móti sér þrjátigi ásauðar, þat sama sem vantat hafði áðr viku, ok stökti hann því heim með fénu. Hestrinn var vátr allr af sveita, svá at draup ór hverju hári; hann var mjök leirstokkinn ok móðr ákaflega; hann veltist um tólf sinnum, ok eftir þat setr hann upp gnegg mikit; síðan tekr hann á mikilli rás ofan eftir götunum. Einarr snýr eftir honum, ok vill komast fyrir hestinn, ok vildi höndla hann ok færa hann aftr til hrossanna; enn hann var þá svá styggr, at Einarr komst hvergi í nánd honum. Hestrinn hleypr ofan eftir dalnum, ok nemr eigi staðar fyrr enn hann kemr heim á Aðalból; þá sat Hrafnkell yfir borðum; ok er hestrinn kemr fyrir dyrr, þá gneggjar

hann hátt. Hrafnkell mælti við eina konu, þá er inni þjónaði fyrir borðum, at hon skyldi fara til duranna — „því at hross gneggjaði, ok þótti mér líkt vera gneggi Freyfaxa". Hon gengr fram í dyrnar, ok sér Freyfaxa mjök ókræsilegan. Hon segir Hrafnkeli, at Freyfaxi var fyrir durum úti mjök óþokkalegr. „Hvat man garprinn vilja, er hann er heim kominn?" segir Hrafnkell — „eigi man þat góðu gegna". Síðan gekk hann út, ok sér Freyfaxa ok mælti við hann: „Illa þykkir mér, at þú ert þann veg til gerr, fóstri minn; enn heima hafðir þú vit þitt, er þú sagðir mér til: ok skal þessa hefnt verða, ok far þú til liðs þíns". Enn hann gekk þegar upp eftir dalnum til stóðs síns.

6. Hrafnkell ferr í rekkju sína um kveldit, ok sefr af náttina. Enn um morgininn lét hann taka sér hest ok leggja á söðul ok ríðr upp til sels; hann ríðr í blám klæðum, öxi hafði hann í hendi, enn ekki fleira vápna. Þá hafði Einarr nýrekit fé í kvíar; hann lá á kvíagarðinum, ok taldi fé, enn konur váru at mjólka. Þau heilsuðu honum. Hann spurði, hversu þeim færi at. Einarr svarar: „Illa hefir mér at farit, því at vant var þrjátigi ásauðar nær viku; enn nú er fundinn". Hrafnkell kvaðst eigi að slíku telja, — „eða hefir eigi verr at farit? — hefir þat eigi svá oft til borit, sem ván hefir at verit, at fjárins hefir verit vant; enn

hefir þú eigi nökkut riðit Freyfaxa hinn fyrra dag?“ Einarr kvaðst eigi þræta mega alls um þat. „Fyrir hví reittu þessu hrossi, er þér var bannat, þar er hin váru nóg til, er þér váru heimiluð? Þar mynda ek hafa gefit þér upp eina sök, ef ek hefða eigi svá mikit um mælt. Enn þó hefir þú vel við gengit.“ Enn við þann átrúnað, at ekki verði at þeim mönnum, er heitstrengingar fella á sik, þá hljóp hann af baki til hans, ok hjó hann banahögg. Eftir þat ríðr hann heim við svá búit á Aðalból, ok segir þessi tíðendi. Síðan lét hann fara annan mann til smala í selit. Enn hann lét færa Einar vestr á hjallann frá selinu, ok reisti þar vörðu hjá dysinni; þetta er köllut Einarsvarða, ok er þaðan haldinn miðr aftann frá selinu.

7. Þorbjörn spyrr yfir á Hól víg Einars sonar síns. Hann kunni illa tíðendum þessum. Nú tekr hann hest sinn, ok ríðr yfir á Aðalból, ok biðr Hrafnkel bóta fyrir víg sonar síns. Hann kveðst fleiri menn hafa drepit enn þenna einn, — „er þér þat eigi ókunnigt, at ek vil engan mann fé bæta, ok verða menn þat þó svá gert at hafa; enn þó læt ek svá, sem mér þykki þetta verk mitt í verra lagi víga þeira er ek hefi unnit; hefir þú verit nábúi minn langa stund, ok hefir mér líkat vel til þín, ok hvárum okkar til annars; myndi okkr Ein-

ari ekki annat smátt til orðit, ef hann hefði eigi riðit hestinum; enn vér munum nú þess iðrast, er vér várum of málgir; ok sjaldnar myndim vér þess iðrast, þó at vér mæltim færa enn fleira; man ek þat nú sýna, at mér þykkir þetta verk mitt verra enn önnur þau, er ek hefi unnit; ek vil byrgja bú þitt at málnytu í sumar, enn slátrum í haust, svá vil ek gera við þik hver misseri meðan þú vilt búa. Sonu þína ok dætr skulum vér á braut leysa með minni forsjá, ok efla þau svá, at þau mætti fá góða kosti af því. Ok alt, er þú veizt í mínum húsum vera, ok þú þarft at hafa heðan af, þá skaltu mér til segja, ok eigi fyrir skort sitja heðan af um þá hluti, er þú þarft at hafa. Skaltu búa, meðan þér þykkir gaman at; enn far þá hingat til mín, er þér leiðist; man ek þá annast þik til dauðadags, ok skulum vit þá vera sáttir. Vil ek þess vænta, at þat mæli fleiri, at sá maðr sé vel dýrr". „Eigi vil ek þenna kost", segir Þorbjörn. „Hvern viltu þá?" segir Hrafnkell. Þá mælti Þorbjörn: „Ek vil, at vit takim menn til gerðar með okkr". Hrafnkell svarar: „Þá þykkist þú jamnmentr mér, ok munum vit eigi at því sættast". Þá reið Þorbjörn í braut ok *upp* eftir Hrafnkelsdal. Hann kom til Laugarhúsa ok hittir Bjarna bróður sinn, ok segir honum þessi tíðendi; biðr at hann muni nökkurn hlut í eiga um þessi mál. Bjarni kvað

Institute of Mediaeval St...
CAMPBELL COLLECTION

eigi sitt jamnmenni við at eiga, — „þar sem Hrafnkell er; enn þó at vér stýrim penningum nökkurum, þá megum vér eigi deila af kappi við Hrafnkel; ok er þat satt, er mælt er, ‚at sá er svinnr, er sik kann'; hefir hann þá marga málaferlum vafit, er meira bein hafa í hendi haft enn vér; sýnist mér þú vitlítill við hafa orðit, er þú hefir svá góðum kostum neitat; vil ek mér hér engu af skifta". Þorbjörn mælti þá mörg herfileg orð til Bjarna bróður síns, ok segir því síðr dáð í honum sem meira lægi við. Hann ríðr nú í braut, ok skilja þeir bræðr með lítilli blíðu. Hann léttir eigi fyrr enn hann kemr ofan til Leikskála; drepr þar á dyrr; var þar til dura gengit. Þorbjörn biðr Sám út ganga. Sámr heilsaði vel frænda sínum, ok bauð honum þar at vera. Þorbjörn tók því heldr seint. Sámr sér ógleði á Þorbirni, ok spyrr tíðenda; enn hann segir víg Einars sonar síns. „Þat eru eigi mikil tíðendi", segir Sámr, „þótt Hrafnkell drepi menn". Þorbjörn spyrr, ef Sámr vildi nökkura liðveizlu veita sér; „er þetta mál þann veg, þótt mér sé nánastr maðrinn, at þó er yðr eigi fjarri höggvit". „Hefir þú nökkut eftir sæmdum leitat við Hrafnkel?" segir Sámr. Þorbjörn segir alt hit sanna, hversu farit hafði með þeim Hrafnkeli. „Eigi hefi ek varr orðit fyrr", segir Sámr, „at Hrafnkell hafi svá boðit nökkurum sem þér. Nú vil ek ríða með þér upp á Aðalból, ok för-

um vit lítillátlega at við Hrafnkel, ok vita, ef hann vill halda hin sömu boð; man honum nökkurn veg vel fara". „Þat er bæði", segir Þorbjörn, „at Hrafnkell man nú eigi vilja; enda er mér þat nú eigi heldr í hug, enn þá er ek reið þaðan". Sámr segir: „Þungt get ek at deila kappi við Hrafnkel um málaferli". Þorbjörn svarar: „Því verðr engi uppreist yður ungra manna, at yðr vex alt í augu; hygg ek, at engi maðr eigi jafnmikil auvirði at frændum sem ek; sýnist mér slíkum mönnum illa farit sem þér, er þykkist lögkænn vera, ok ert gjarn á smásakar, enn vilt eigi taka við þessu máli, er svá er brýnt; man þér verða ámælissamt sem maklegt er, fyrir því at þú ert hávaðamestr í ætt várri; sé ek nú hvat sök horfir". Sámr svarar: „Hverju góðu ertu þá nær enn áðr, þótt ek taka við þessu máli, ok sém vit þá báðir hraktir?" Þorbjörn svarar: „Þó er mér þat mikil hugarbót, at þú takir við málinu; verði at því sem má". Sámr svarar: „Ófúss geng ek at þessu; meirr geri ek þat fyrir frændsemis sakar við þik; enn vita skaltu, at mér þykkir þar ekki at duga sem þú ert". Þá rétti Sámr fram höndina, ok tók við málinu af Þorbirni.

8. Sámr lætr nú taka sér hest ok ríðr upp eftir dal, ok ríðr á bæ einn ok lýsir víginu [fær sér menn] á hendr Hrafnkeli. Hrafnkell

spyrr þetta, ok þótti hlægilegt, er Sámr hefir tekit mál á hendr honum. Leið af sumar þetta ok vetr hinn næsti. Enn um várit, er komit var at stefnudögum, ríðr Sámr heiman upp á Aðalból ok stefnir Hrafnkeli um víg Einars. Eftir þat ríðr Sámr ofan eftir dal, ok kvaddi búa til þingreiðar, ok sitr síðan um kyrt, þar til er menn búast til þings. Hrafnkell sendi þá ofan eftir Jökulsdal ok kvaddi upp menn. Hann fær ór þinghá sinni sjautigi manna. Með þenna flokk ríðr hann austr yfir Fljótsdalshérað, ok svá fyrir vatnsbotninn ok um þveran háls til Skriðudals ok upp eftir Skriðudal ok suðr á Öxarheiði til Berufjarðar, ok rétta þingmannaleið á Síðu. Suðr ór Fljótsdal eru sautján dagleiðir á Þingvöll. Enn eftir þat er hann var í braut riðinn ór heraði, þá samnar Sámr at sér mönnum; fær hann mest til reiðar með sér einhleypinga ok þá, er hann hafði saman kvatt, fær Sámr þessum mönnum vápn ok klæði ok vistir. Sámr snýr aðra leið ór dalnum. Hann ferr norðr til brúar, ok svá yfir brú, ok þaðan yfir Möðrudalsheiði, ok váru í Möðrudal um nátt; þaðan ríða þeir til Herðibreiðstungu, ok svá fyrir ofan Bláfjöll, ok þaðan í Króksdal ok svá suðr á Sand, ok koma ofan í Sauðafell, ok þaðan á Þingvöll, ok var þá Hrafnkell eigi kominn. Fórst honum því seinna, at hann átti lengri leið. Sámr tjaldar búð mönnum sínum

hvergi nær því, sem Austfirðingar eru vanir at tjalda; enn nökkuru síðar kom Hrafnkell á þing. Hann tjaldar búð sína, svá sem hann er vanr. Hann spyrr, at Sámr er á þingi. Honum þótti þat hlægilegt. Þetta þing var harla fjölmennt. Váru þar flestir höfðingjar, þeir er váru á Íslandi. Sámr finnr alla höfðingja ok bað sér trausts ok liðsinnis. Enn einn veg svöruðu allir, at engi kvaðst svá gott eiga Sámi upp at gjalda, at ganga vildi í deild við Hrafnkel goða, ok hætta svá sinni virðingu. Segja ok þat einn veg flestum farit hafa, þeim er þingdeilur hafa haft við Hrafnkel, at hann hafi alla menn hrakit af málaferlum þeim er við hann hafa haft. Sámr gengr heim til búðar sinnar, ok var þeim frændum þungt í skapi ok ugðu, at þeira mál myndi svá niðr falla, at þeir myndi ekki af hafa nema skömm ok svívirðing, ok svá mikla áhyggju hafa þeir frændr, at þeir njóta hvárki svefns né matar; því at allir höfðingjar skárust undan liðsinni við þá frændr, jafnvel þeir, sem þeir væntu, at þeim myndi lið veita.

9. Þat var einn morgin snimma, at Þorbjörn karl vaknar. Hann vekr Sám ok bað hann upp standa, — „ok má ek eigi sofa“. Sámr stendr upp ok ferr í klæði sín. Þeir ganga út ok ofan at Öxará fyrir neðan brúna. Þar þvá þeir sér. Þorbjörn mælti við Sám: „Þat er ráð mitt, at þú látir reka at hesta vára ok búumst heim;

er nú auðsét, at oss vill ekki annat enn svívirðing". Sámr svarar: „Þat er vel, af því at þú vildir eigi annat, enn deila við Hrafnkel, ok vildir eigi þá kosti þiggja, er margr myndi þegit hafa, sá er eftir sinn náung átti at sjá; frýðir þú oss mjök hugar ok öllum þeim, er í þetta mál vildu eigi ganga með þér; skal nú ok aldri fyrr af láta enn mér þykkir fyrir ván komit, at ek geta nökkut at gert". Þá fær Þorbirni svá mjök, at hann grætr. Þá sjá þeir vestan at ánni, hóti neðar enn þeir sátu, hvar fimm menn gengu saman frá einni búð. Sá var hár maðr ok eigi þreklegr, er fyrir þeim var ok fyrstr gekk, í laufgrænum kyrtli, ok hafði búit sverð í hendi, réttleitr maðr ok rauðlitaðr, ok vel í yfirbragði, ljósjarpr á hár ok mjök hærðr. Sá maðr var auðkennilegr, því at hann hafði ljósan lepp í hári sínu hinum vinstra megin. Sámr mælti: „Stöndum upp ok göngum vestr yfir ána til móts við þessa menn". Þeir ganga nú ofan með ánni; ok sá maðr, er fyrir gekk, heilsar þeim fyrri ok spyrr, hverir þeir væri; enn þeir sögðu til sín. Sámr spurði þenna mann at nafni, enn hann nefndist Þorkell ok kvaðst vera Þjóstarsson. Sámr spurði, hvar hann væri ættaðr, eða hvar hann ætti heima. Hann kveðst vera vestfirzkr at kyni ok uppruna, enn eiga heima í Þorskafirði. Sámr mælti: „Hvárt ertu goðorðsmaðr?" Hann kvað þat fjarri fara.

„Ertu þá bóndi?“ segir Sámr. Hann kvað þat eigi vera. Sámr mælti: „Hvat manna ertu þá?“ Hann svarar: „Ek em einn einhleypingr; kom ek út í fyrra sumar; hefi ek verit utan sjau vetr, ok farit út í Miklagarð, enn em handgenginn Garðskonunginum; enn nú em ek á vist með bróður mínum, þeim er Þorgeirr heitir“. „Er hann goðorðsmaðr?“, segir Sámr. Þorkell svarar: „Goðorðsmaðr er hann víst, um Þorskafjörð ok víðar um Vestfjörðu“. „Er hann hér á þinginu?“ segir Sámr. „Hér er hann víst“, segir Þorkell. „Hversu margmennr er hann?“ segir Sámr. „Við sjautigi manna“, segir Þorkell. „Eru þér fleiri bræðrnir?“ segir Sámr. „Er hinn þriði“, segir Þorkell. „Hverr er sá?“ segir Sámr. „Hann heitir Þormóðr“, segir Þorkell, „ok býr í Görðum á Álftanesi; hann á Þórdísi dóttur Þórólfs Skallagrímssonar frá Borg“. „Viltu nökkut liðsinni veita okkr?“ segir Sámr. „Hvers þurfu þit við?“ segir Þorkell. „Liðsinnis ok afla höfðingja“, segir Sámr, „því at vit eigum málum at skifta við Hrafnkel goða um víg Einars Þorbjarnarsonar; enn vit megum vel hlíta okkrum flutningi með þínu fulltingi“. Þorkell svarar: „Svá er, sem ek sagða, at ek em engi goðorðsmaðr“. „Hví ertu svá afskifta gerr“, segir Sámr, „þar sem þú ert höfðingjason sem aðrir bræðr þínir?“ Þorkell svarar: „Eigi sagða ek, at ek ætta þat eigi;

enn ek selda þat í hendr Þorgeiri bróður mínum, mannaforráð mitt, áðr enn ek fór utan; síðan hefi ek eigi við tekit, fyrir því, at mér þykkir vel komit meðan hann varðveitir; gangi þit á fund hans; biðið hann á sjá; hann er skörungr í skapi ok drengr góðr, ok í alla staði vel mentr, ungr maðr ok metnaðargjarn; eru slíkir menn vænstir til, at veita ykkr liðsinni". Sámr segir: „Af honum munum vit ekki fá, nema þú sér í flutningi með okkr". Þorkell segir: „Því man ek heita, at vera heldr með ykkr enn móti, með því at mér þykkir ærin nauðsyn til at mæla eftir náskyldan mann; fari þit nú fyrir til búðarinnar, ok gangið inn í búðina; er mannfólk í svefni; þit munuð sjá, hvar standa innar um þvera búðina tvau húðfőt, ok reis ek upp ór öðru, enn í öðru hvílir Þorgeirr bróðir minn; hann hefir haft kveisu mikla í fætinum síðan hann kom á þingit, ok því hefir hann lítt sofit um nætr; enn nú sprakk fótrinn í nátt, ok er ór kveisunaglinn; enn nú hefir hann sofnat síðan, ok hefir réttan fótinn út undan fötunum fram á fótafjölina, sakir ofrhita, er á er fætinum; gangi sá hinn gamli maðr fyrir, ok svá innar eftir búðinni; mér sýnist hann mjök hrymdr bæði at sýn ok elli; þá er þú maðr", segir Þorkell, „kemr at húðfatinu, skaltu hrasa mjök ok fall á fótafjölina, ok tak í tána þá, er um er bundit, ok hnykk at þér

ok vit, hversu hann verðr við“. Sámr mælti: „Heilráðr mantu okkr vera; enn eigi sýnist mér þetta ráðlegt“. Þorkell svarar: „Annathvárt verði þit at gera, at hafa þat sem ek legg til, eða leita eigi ráða til mín“. Sámr mælti ok segir: „Svá skal gera sem hann gefr ráð til“. Þorkell kvaðst mundu ganga síðar, — „því at ek bíð manna minna“.

10. Ok nú gengu þeir Sámr ok Þorbjörn ok koma í búðina; sváfu þar menn allir; þeir sjá brátt, hvar Þorgeirr lá. Þorbjörn karl gekk fyrir, ok fór mjök hrasandi. Enn er hann kom at húðfatinu, þá féll hann á fótafjölina, ok þrífr í tána, þá er vanmátta var, ok hnykkir at sér; enn Þorgeirr vaknar við, ok hljóp upp í húðfatinu, ok spurði, hverr þar færi svá hrapallega, at hlypi á fætr mönnum, er áðr váru vanmátta. Enn þeim Sámi varð ekki at orði. Þá snaraði Þorkell inn í búðina, ok mælti til Þorgeirs bróður síns: „Ver eigi svá bráðr né óðr, frændi, um þetta, því at þik man eigi saka; enn mörgum tekst verr enn vill, ok verðr þat mörgum, at þá *fær* eigi alls gætt jafnvel, er honum er mikit í skapi. Enn þat er várkunn, frændi, at þér sé sárr fótr þinn, er mikit mein hefir í verit; mantu þess mest á þér kenna. Nú má ok þat vera, at gömlum manni sé eigi ósárari sonardauði sinn, enn fá engar bætr, ok skorti hvatvetna sjálfr; man hann þess gerst kenna á sér,

ok er þat at vánum, at sá maðr gæti eigi alls vel, er mikit býr í skapi“. Þorgeirr svarar: „Eigi hugða ek, at hann mætti mik þessa kunna, því at eigi drap ek son hans; ok má hann af því eigi á mér þessu hefna“. „Eigi vildi hann á þér þessu hefna“, segir Þorkell; „enn fór hann at þér harðara enn hann vildi, ok galt hann óskygnleika síns, enn vænti sér af þér nökkurs trausts; er þat nú drengskapr, at veita gömlum manni ok þurftigum; er honum þetta nauðsyn, enn eigi seiling, þó at hann mæli eftir son sinn; enn nú ganga allir höfðingjar undan liðveizlu við þessa menn, ok sýna í því mikinn ódrengskap“. Þorgeirr mælti: „Við hvern eiga þessir menn at kæra?“ „Þorkell svarar: „Hrafnkell goði hefir vegit son Þorbjarnar saklausan. Vinnr hann hvert óverk at öðru, enn vill engum manni sóma unna fyrir“. Þorgeirr mælti: „Svá man mér fara sem öðrum, at ek veit eigi mik þessum mönnum eiga svá gott upp at inna, at ek vilja ganga í deilur við Hrafnkel. Þykkir mér hann þann veg fara hvert sumar við þá menn, sem málum eigu at skifta við hann, at flestir menn fá litla virðing eða enga áðr lúki, ok sé ek þar fara einn veg öllum; get ek af því flesta menn ófúsa til, þá sem engi nauðsyn dregr til“. Þorkell svarar: „Þat má vera, at svá færi mér at, ef ek væra höfðingi, at mér þætti ilt at deila við Hrafnkel; enn

eigi sýnist mér svá fyrir því at mér þætti við þann bezt at eiga, er allir hrekjast fyrir áðr; ok þætti mér mikit vaxa mín virðing eða þess höfðingja, er á Hrafnkel gæti nökkura vík róit, enn minkast ekki, þó at mér færi sem öðrum, fyrir því at ‚má mér þat, sem yfir margan gengr'; ‚hefir sá ok jafnan er hættir'". „Sé ek", segir Þorgeirr, „hversu þér er gefit, at þú vilt veita þessum mönnum; nú man ek selja þér í hendr goðorð mitt ok manna forráð, ok haf þú þat sem ek hefi haft áðr, enn þaðan af höfum vit jafnað af báðir, ok veittu þá þeim, er þú vilt". „Svá sýnist mér", segir Þorkell, „sem þá muni goðorð várt bezt komit, er þú hafir sem lengst; ann ek engum svá vel sem þér at hafa, því at þú hefir marga hluti til mentar um fram alla oss bræðr; enn ek óráðinn hvat er ek vil af mér gera af bragði. Enn þú veizt, frændi, at ek hefi til fás hlutazt síðan ek kom til Íslands; má ek nú sjá, hvat mín ráð eru; nú hefi ek flutt sem ek man at sinni. Kann vera, at Þorkell leppr komi þar, at hans orð verði meiri metin". Þorgeirr svarar: „Sé ek nú, hversu horfir, frændi, at þér mislíkar; enn ek má þat eigi vita, ok munum vit fylgja þessum mönnum, hversu sem ferr, ef þú vilt". Þorkell mælti: „Þess eins bið ek, at mér þykkir betr at veitt sé". „Til hvers þykkjast þessir menn færir", segir Þorgeirr, „svá at framkvæmd

verði at þeira máli?" „Svá er sem ek sagða í dag", segir Sámr, „at styrk þurfum vit af höfðingjum, enn málaflutning á ek undir mér". Þorgeirr kvað honum þá gott at duga, — „ok er nú þat til, at búa mál til sem réttlegast. Enn mér þykkir sem Þorkell vili, at þit vitit hans áðr dómar fara út; munu þit þá hafa annathvárt fyrir ykkra þrá, nökkura huggan eða læging enn meiri enn áðr, ok hrelling ok skapraun. Gangit nú heim ok verit kátir, af því at þess munu þit við þurfa, ef þit skuluð deila við Hrafnkel, at þit berit ykkr vel upp um hríð; en segi þit engum manni, at vit höfum liðveizlu heitit ykkr". Þá gengu þeir heim til búðar sinnar; váru þá einteitir. Menn undruðust þetta allir, hví þeir hefði svá skjótt skapskifti tekit, þar sem þeir váru ógladir, er þeir fóru heiman.

11. Nú sitja þeir þar til er dómar fara út. Þá kveðr Sámr upp menn sína, ok gengr til Lögbergs; var þar þá dómr settr. Sámr gekk þá djarflega at dóminum. Hann hefr þegar upp váttnefnu, ok sótti mál sitt at réttum landslögum á hendr Hrafnkeli goða, miskviðalaust ok með skörulegum flutningi. Þessu næst koma þeir Þjóstarssynir með mikla sveit manna; allir menn vestan af landi veittu þeim lið, ok sýndist þat, at Þjóstarssynir váru menn vinsælir. Sámr sótti málit í dóm, þangat til er Hrafn-

keli var boðit til varnar, nema sá maðr væri þar viðstaddr, er lögvörn vildi fram hafa fyrir hann at réttu lögmáli. Rómr varð mikill at máli Sáms, ok spurt, hvárt engi vildi lögvörn fram bera fyrir Hrafnkel. Menn hlupu til búðar Hrafnkels, ok sögðu honum, hvat um var at vera. Hann veikst við skjótt ok kvaddi uppmenn sína, ok gekk til dóma; hugði, at þar myndi lítil vörn fyrir hendi; hafði hann þat í hug sér, at leiða smámennum at sækja mál á hendr honum; ætlaði hann at hleypa upp dóminum fyrir Sámi ok hrekja hann af málinu. Enn þess var nú eigi kostr. Þar var fyrir sá mannfjöldi, at Hrafnkell komst hvergi nær, ok var honum þröngt frá í braut með miklu ofríki, svá at hann náði eigi að heyra mál þeira, er hann sóttu; var honum því óhægt at færa lögvörn fram fyrir sik. Enn Sámr sótti málit til fullra laga, til þess er Hrafnkell varð alsekr á þessu þingi. Hrafnkell gengr þegar til búðar, ok lætr taka hesta sína, ok ríðr í braut af þingi, ok undi illa við sínar málalyktir, því at hann átti aldri fyrr slíkar. Ríðr hann þá austr Lyngdalsheiði, ok svá austr á Síðu; ok eigi léttir hann fyrr enn hann kemr í Hrafnkelsdal ok sezt á Aðalból, ok lét sem ekki hefði í orðit. Enn Sámr var á þingi eftir ok gekk mjök uppstertr. Mörgum mönnum þykkir vel, þó at þann veg hafi at borizt, at Hrafnkell hafi hneykju far-

it, ok minnast nú, at hann hefir mörgum ójafnað sýnt.

12. Sámr bíðr til þess at slitit er þinginu. Búast menn þá heim. Þakkar hann þeim bræðrum sína liðveizlu; enn Þorgeirr spurði Sám hlæjandi, hversu honum þætti at fara. Hann lét vel yfir því. Þorgeirr mælti: „Þykkist þú nú nökkuru nær enn áðr?“ Sámr mælti: „Beðit þykkir mér Hrafnkell hafa sneypu mikla, er lengi man uppi vera; ok er þetta við mikla fémuni“. Þorgeirr mælti: „Eigi er maðrinn alsekr, meðan eigi er háðr féránsdómr; ok hlýtr þat at hans heimili at gera; þat skal vera fjórtán náttum eftir vápnatak“. Enn þat heitir vápnatak, er alþýða ríðr af alþingi. „Enn ek get“, segir Þorgeirr, „at Hrafnkell muni heim kominn, ok ætli at sitja á Aðalbóli; get ek, at hann muni halda mannforræði fyrir yðr. Enn þú munt ætla at ríða heim ok setjast í bú þitt, ef þú náir, at bezta kosti. Get ek, at þú hafir þat svá þinna mála, at þú kallir hann skógarmann; enn slíkan ægishjálm get ek at hann beri yfir aðra menn sem áðr, nema þú hljótir at fara nökkuru lægra“. Aldri hirði ek þat“, segir Sámr. „Hraustr maðr eru“, segir Þorgeirr, „ok þykkir mér sem Þorkell frændi minn vili eigi gera endamjótt við þik. Hann vill nú fylgja þér, þar til er ór slítr með ykkr Hrafnkeli, ok megir þú þá sitja um kyrt. Man yðr

nú þykkja vit skyldastir at fylgja þér, er vit höfum áðr mest í fengizt; skulum vit nú fylgja þér um sinnsakar í Austfjörðu; eða kantu nökkura þá leið til Austfjarða, at eigi sé almannavegr?“ Sámr sagðist fara mundu hina sömu leið sem hann fór austan, ok varð hann nú þessu feginn. Þorgeirr valdi lið sitt ok lét sér fylgja fjörutigi manna. Sámr hafði ok fjörutigi manna. Var þat lið vel búit at vápnum ok hestum.

13. Eftir þat ríða þeir alla hina sömu leið, þar til er þeir koma í nætrelding í Jökulsdal; fara yfir brú á ánni; ok var þetta þann morgin, er féránsdóm átti at heyja. Þá spyrr Þorgeirr, hversu þeir mætti helzt á óvart koma. Sámr kveðst mundu kunna ráð til þess. Hann snýr þegar af leiðinni ok upp á múlann, ok svá eftir hálsinum milli Hrafnkelsdals ok Jökulsdals þar til er þeir koma utan undir fjallit, er bærinn stendr undir niðri á Aðalbóli. Þar gengu grasgeilar í heiðina upp; enn þar var brekka brött ofan í dalinn, ok stóð þar bærinn undir niðri. Þar stígr Sámr af baki ok mælti: „Látum lausa hesta vára ok geymi tuttugu menn; enn vèr sextigi saman hlaupum at bænum, ok get ek, at fátt muni manna á fótum“. Þeir gerðu nú svá, ok heita þar síðan Hrossageilar. Þá bar skjótt at bænum. Váru þá liðin rismál; eigi var fólk upp staðit. Þeir skutu stokki

á hurð ok hlupu inn. Hrafnkell lá í rekkju sinni, taka þeir hann ok alla hans heimamenn, þá er vápnfærir váru. Konur ok börn var rekit í eitt hús. Í túninu stóð útibúr; af því ok heim á skálaveggin var skotit váðási einum; þeir leiða Hrafnkel þar til ok hans menn. Hann bauð mörg boð fyrir sik ok sína menn. Enn er þat tjáði eigi, þá bað hann mönnum sínum lífs; „því at þeir hafa ekki til saka gert við yðr; enn þat er mér engi ósæmd, þó at þér drepið mik; man ek eigi undan því mælast; enn undan hrakningum mælumst ek; er yðr engi sæmd í því". Þorkell mælti: Þat höfum vér heyrt, at þú hafir lítt verit leiðitamr þínum óvinum, ok er nú vel, at þú kennir þess í dag á þér". Þá taka þeir Hrafnkel ok hans menn, ok bundu hendr þeira á bak aftr. Eftir þat brutu þeir upp útibúrit, ok tóku reip ofan ór krókum; taka síðan knífa sína, ok stinga raufar á hásinum þeira ok draga þar í reipin, ok kasta þeim svá upp yfir ásinn, ok binda þá svá átta saman. Þá mælti Þorgeirr: „Svá er nú komit kosti yðrum, Hrafnkell, sem maklegt er; ok myndi þér þykkja þetta ólíklegt, at þú myndir slíka skömm fá af nökkurum manni sem nú er orðit. Eða hvárt viltu Þorkell nú gera, at sitja hér hjá Hrafnkeli ok gæta þeira, eða viltu fara með Sámi ór garði á braut í örskotshelgi við bæinn ok heyja féránsdóm á grjóthóli nökkurum,

þar sem hvárki er akr né eng?“ Þetta skyldi þann tíma gera, er sól væri í fullu suðri. Þorkell svarar: „Ek vil hér sitja hjá Hrafnkeli; sýnist mér þetta starfaminna“. Þeir Þorgeirr ok Sámr fóru þá ok háðu féránsdóm. Ganga heim eftir þat, ok tóku Hrafnkel ofan ok hans menn, ok settu þá niðr í túninu; ok var þá sigit blóð fyrir augu þeim. Þá mælti Þorgeirr til Sáms, at hann skyldi gera við Hrafnkel slíkt, er hann vildi —, því at mér sýnist nú óvandleikið við hann“. Sámr svarar þá: „Tvá kosti geri ek þér, Hrafnkell, sá annarr, at þik skal leiða ór garði braut ok þá menn sem mér líkar, ok vera drepinn; enn með því at þú átt ómegð mikla fyrir at sjá, þá vil ek þess unna þér, at þú sjáir þar fyrir. Ok ef þú vilt líf þiggja, þá far þú af Aðalbóli með alt lið þitt, ok haf þá eina fémuni, er ek skapa þér, ok man þat harðla lítit; enn ek skal taka staðfestu þessa ok mannaforráð alt; skaltu þar aldri tilkall veita né þínir erfingjar; hvergi skaltu nær vera, en fyrir *au*stan Fljótsdalshérað; ok máttu nú eiga handsöl við mik, ef þú vilt þenna upp taka“. Hrafnkell mælti: „Mörgum myndi betri þykkja skjótr dauði enn slíkar hrakningar; enn mér man fara sem mörgum öðrum, at lífit man kjósa ef kostr er; geri ek þat mest sökum sona minna; því at lítil man verða uppreist þeira, ef ek dey frá“. Þá var Hrafnkell leystr ok seldi

hann Sámi sjálfdæmi. Sámr skifti Hrafnkeli af fé slíkt, er hann vildi, ok var þat raunlítit. Spjót sitt hafði Hrafnkell með sér, enn ekki fleira vápna. Þenna dag færði Hrafnkell sik braut af Aðalbóli ok alt sitt fólk. Þorkell mælti þá við Sám: „Eigi veit ek, hví þú gerir þetta; mant þú þessa mest iðrast sjálfr, er þú gefr Hrafnkeli líf“. Sámr kvað þá svá vera verða.

14. Hrafnkell færði nú bú sitt *au*str yfir Fljótsdalshérað ok um þveran Fljótsdal fyrir austan Lagarfljót. Við vatnsbotninn stóð einn lítill bær, er hét á Lokhillu. Þetta land keypti Hrafnkell í skuld; því at eigi var kostrinn meiri enn þurfti til búshluta at hafa. Á þetta lögðu menn mikla umræðu, hversu hans ofsi hafði fallit, ok minnist nú margr á fornan orðskvið, at 'skömm er óhófs ævi.' Þetta var skógland mikit ok mikit merkjum, enn vánt at húsum, ok fyrir þat efni keypti hann landit litlu verði. Enn Hrafnkell sá eigi mjök í kostnað ok feldi mörkina, því at hon var stór, ok reisti þar reisulegan bæ, þann er síðan heitir á Hrafnkelsstöðum. Hefir þat jafnan síðan verit kallaðr góðr bær. Bjó Hrafnkell þar við mikil óhægendi hin fyrstu misseri. Hann hafði mikinn atdrátt af fiskum. Hrafnkell gekk mjök at verkum meðan bærinn var í smíð. Hrafnkell dró á vetr kálf ok kið hin fyrstu misseri; ok hann helt vel. svá at

nær lifði hvatvetna þat, er til ábyrgðar var; mátti svá at kveða, at nálega væri tvau höfuð á hverju kykvendi. Á því sama sumri lagðist veiðr mikil í Lagarfljót. Af slíku gerðust mönnum búshægindi í heraðinu ok þat helst vel hvert sumar.

15. Sámr setti bú á Aðalbóli eftir Hrafnkel ok síðan efnir hann veizlu virðulega, ok býðr til öllum þeim, er verit höfðu þingmenn Hrafnkels; Sámr býðst til at vera yfirmaðr þeira í stað Hrafnkels; menn játuðust undir þat ok hugðu þó enn misjafnt til. Þjóstarssynir réðu honum þat, at hann skyldi vera blíðr ok góðr fjárins ok gagnsamr sínum mönnum, þeim styrktarmaðr sem hans þyrfti, — „þá eru þeir eigi menn ef þeir fylgja þér eigi vel, hvers sem þú þarft við; enn því ráðum vit þér þetta, at vit vildim, at þér tækist alt vel, því at þú virðist okkr vaskr maðr; gættu nú vel til, ok vertu varr um þik, af því at ‚vant er við vándum at sjá'". Þjóstarssynir létu senda eftir Freyfaxa ok liði hans, ok kváðust vilja sjá gripi þessa, er svá gengu miklar sögur af. Þá váru hrossin heim leidd. Þeir bræðr líta á hrossin. Þorgeirr mælti: „Þessi hross lítast mér þörf búinu; er þat mitt ráð, at þau vinni slíkt er þau megu til gagnsmuna, þangat til er þau megu eigi lifa fyrir aldrs sökum; enn hestr þessi sýnist mér eigi betri enn

aðrir hestar, heldr því verri, at mart ilt hefir af honum hlotizt; vil ek eigi, at fleiri víg hljótist af honum, enn áðr hafa af honum orðit; man þat nú maklegt, at sá taki við honum, er hann á“. Þeir leiða nú hestinn ofan eftir vellinum; einn hamarr stendr niðr við ána, enn fyrir neðan hylr djúpr; þar leiða þeir nú hestinn fram á hamarinn. Þjóstarssynir drógu fat eitt á höfuð hestinum, taka síðan háfar stengr ok hrinda hestinum af fram, binda stein við hálsinn, ok týndu honum svá. Heitir þar síðan Freyfaxahamarr. Þar ofan frá standa goðahús þau, er Hrafnkell hafði átt. Þorkell vildi koma þar; lét hann fletta goðin öll; eftir þat lætr hann leggja eld í goðahúsit ok brenna alt saman. Síðan búast boðsmenn í braut; velr Sámr þeim ágæta gripi báðum bræðrum, ok mæla til fullkominnar vináttu með sér ok skiljast allgóðir vinir. Ríða nú rétta leið vestr í Fjörðu ok koma heim í Þorskafjörð með virðingu. Enn Sámr setti Þorbjörn niðr á Leikskálum; skyldi hann þar búa; enn kona Sáms fór til bús með honum á Aðalból, ok býr Sámr þar um hríð.

16. Hrafnkell spurði austr í Fljótsdal, at Þjóstarssynir höfðu týnt Freyfaxa ok brent hofit. Þá svarar Hrafnkell: „Ek hygg þat hégóma at trúa á goð“, ok sagðist hann þaðan af aldri skyldu á goð trúa; ok þat efndi hann síðan, at hann blótaði aldri. Hrafnkell sat á

Hrafnkelsstöðum ok rakaði fé saman. Hann fékk brátt miklar virðingar í heraðinu; vildi svá hverr sitja ok standa sem hann vildi, Í þenna tíma kómu sem mest skip af Noregi til Íslands. Námu menn þá sem mest lönd í heraðinu um Hrafnkels daga. Engi náði með frjálsu at sitja nema Hrafnkel bæði orlofs: þá urðu ok allir at heita honum sínu liðsinni. Hann hét ok sínu trausti. Lagði hann land undir sik alt fyrir austan Lagarfljót. Þessi þinghá varð brátt miklu meiri ok fjölmennari enn sú, er hann hafði áðr haft; hon gekk út til Selfljóts ok upp um Skriðudal, ok upp alt með Lagarfljóti. Var nú skipan á komin um l*u*nd hans: maðrinn var miklu vinsælli enn áðr; hafði hann hina sömu skapsmuni um gagnsemd ok risnu; enn miklu meir var nú maðr gæfr ok hægri enn fyrr at öllu. Oft fundust þeir Sámr ok Hrafnkell á mannamótum, ok mintust þeir aldri á sín skifti. Leið svá fram sex vetr. Sámr var vinsæll af sínum þingmönnum, því at hann var hægr ok kyrr ok góðr órlausna, ok mintist á þat, er þeir bræðr höfðu ráðit honum. Sámr var skartsmaðr mikill.

17. Þess er getit, at skip kom af hafi í Reyðarfjörð, ok var stýrimaðr Eyvindr Bjarnason; hann hafði utan verit sjau vetr. Eyvindr hafði mikit við gengizt um mentir, ok var orðinn hinn vaskasti maðr. Eru honum sögð

brátt þau tíðendi, er gerzt höfðu, ok lét hann sér um þat fátt finnast. Hann var fáskiftinn maðr. Ok þegar Sámr spyrr þetta, ríðr hann til skips; verðr nú mikill fagnafundr með þeim bræðrum. Sámr býðr honum vestr þangat; enn Eyvindr tekr því vel, ok biðr Sám at ríða heim fyrir, enn senda hesta á móti varningi hans. Hann setr upp skip sitt ok býr um. Sámr gerir nú svá, ferr heim ok lætr reka hesta á móti Eyvindi; ok er hann hefir búit um varnað sinn, býr hann ferð sína til Hrafnkelsdals; ferr upp eftir Reyðarfirði. Þeir váru fimm saman; hinn sétti var skósveinn Eyvindar; sá var íslenzkr at kyni, skyldr honum. Þenna svein hafði Eyvindr tekit af válaði ok flutt utan með sér ok haldit sem sjálfan sik; þetta bragð Eyvindar var uppi haft; var þat alþýðu rómr, at færi væri hans líkar. Þeir ríða nú Þórsdalsheiði, ok ráku fyrir sér sextán klyfjaða hesta. Váru þar húskarlar Sáms tveir, enn þrír farmenn; váru þeir ok allir í litklæðum ok riðu við fagra skjöldu. Þeir riðu um þveran Skriðudal ok yfir Háls, yfir til Fljótsdals, þar sem heita Bolungarvellir, ok ofan at Gilsáreyri; hon gengr austan at Fljótinu milli Hallormsstaða ok Hrafnkelsstaða; ríða þeir þá upp með Lagarfljóti, fyrir neðan völl á Hrafnkelsstöðum, ok svá fyrir vatnsbotninn, ok yfir Jökulsá at Skálavaði. Þá var jafnnær ris-

málum ok dagmálum. Kona ein var við vatnit ok þó léreft sín; hon sér ferð manna; griðkona sjá sópar saman léreftunum ok hleypr heim; hon kastar þeim niðr úti hjá viðarkesti, enn hleypr inn. Hrafnkell var þá eigi upp staðinn; vildir menn lágu í skálanum, enn verkmenn váru til iðnar farnir; þetta var um heyja-annir. Konan tók til orða, er hon kom inn: „Satt er þat flest er fornkveðit er, at ‚svá ergist hverr sem eldist', verðr sú lítil virðing, er snimma legst á, ef maðr lætr síðan sjálfr af með ósóma, ok hefir eigi traust til at reka þess réttar nökkuru sinni, ok eru slíkt mikil undr um þann mann, sem hraustr hefir verit; nú er annan veg háttat þeira lífi, er upp vaxa með feðrum sínum, ok þykkja yðr engis háttar hjá yðr; enn þá er þeir eru frumvaxta, fara land af landi, ok þykkja þar mestháttar, sem þá koma þeir; koma við þat út, ok þykkjast þá höfðingjum meiri. Eyvindr Bjarnason reið hér yfir á á Skálavaði, með svá fagran skjöld, at ljómaði af; er hann svá mentr, at hefnd væri í honum". Lætr griðkonan ganga af kappi. Hrafnkell ríss upp ok svarar henni: „Kann vera, at þú mælir mart helzti satt, eigi fyrir því, at þér gangi gott til; er nú vel, at þér aukist erfiði; far þú hart suðr á Víðivöllu eftir þeim Hallsteinssonum, Sighvati ok Snorra; bið þá skjótt til mín koma með þá menn, sem þar eru vápnfærir". Aðra

griðkonu sendir hann út á Hrólfsstaði eftir þeim Hrólfssonum, Þórði ok Halla, ok þeim sem þar váru vápnfærir; þessir hvárirtveggju váru gildir menn ok allvel mentir. Hrafnkell sendi ok eftir húskörlum sínum. Þeir urðu alls átján saman. Þeir vápnuðust harðfengilega; ríða þar yfir á sem hinir fóru fyrri.

18. Þá váru þeir Eyvindr komnir upp á heiðina. Eyvindr ríðr til þess, er hann kemr vestr á miðja heiðina. Þar heita Bersagötur. Þar er svarðlaus mýrr, ok er sem ríði í efju eina fram, ok tók jafnan í kné eða í miðjan legg, stundum í kvið; þá er undir svá hart sem hölkn. Þá er hraun stórt fyrir vestan; ok er þeir koma á hraunit, þá lítr sveinninn aftr, ok mælti til Eyvindar: „Menn ríða þar eftir oss“, segir hann, „eigi færi enn átján; er þar mikill maðr á baki í blám klæðum, ok sýnist mér líkt Hrafnkeli goða; þó hefi ek nú lengi eigi sét hann“. Eyvindr svarar: „Hvat man oss skifta? Veit ek mér engis ótta ván af reið Hrafnkels; ek hefi honum ekki í móti gert. Man hann eiga erendi vestr til dals at hitta vini sína“. Sveinninn svarar: „Þat býðr mér í hug, at hann muni þik hitta vilja“. „Ekki veit ek“, segir Eyvindr, til hafa orðit með þeim Sámi bróður mínum síðan þeir sættust“. Sveinninn svarar: „Þat vilda ek, at þú riðir undan vestr til dals, mantu þá geymdr; ek kann skapi Hrafnkels, at hann

man ekki gera oss, ef hann náir þér eigi; er þá alls gætt, ef þín er eins; ok er þá eigi dýr í festi, ok er vel, hvat sem af oss verðr". Eyvindr sagðist eigi mundu brátt undan ríða, —„því at ek veit eigi, hverir þessir eru; myndi þat mörgum manni hlægilegt þykkja, ef ek renn at öllu óreyndu". Þeir ríða nú vestr af hrauninu. Þá er fyrir þeim önnur mýrr, er heitir Oxamýrr; hon er grösug mjök; þar eru bleytur svá at nálega er ófært yfir; af því lagði Hallfreðr karl hinar efri götur, þó at þær væri lengri. Eyvindr ríðr vestr á mýrina; lá þá drjúgum í fyrir þeim; dvaldist þá mjök fyrir þeim. Hina bar skjótt eftir, er lausir riðu; ríða þeir Hrafnkell nú leið sína á mýrina. Þeir Eyvindr eru þá komnir af mýrinni; sjá þeir þá Hrafnkel ok sonu hans báða; þeir báðu Eyvind þá undan at ríða. „Eru nú af allar torfærur; mantu ná til Aðalbóls meðan mýrrin er á millum". Eyvindr svarar: „Eigi man ek flýja undan þeim mönnum, er ek hefi ekki til miska gert". Þeir ríða þá upp á hálsinn. Þar standa fjöll lítil á hálsinum; utan á fjallinu er meltorfa ein, blásin mjök; bakkar hávir váru umhverfis. Eyvindr ríðr at torfunni; þar stígr hann af baki ok bíðr þeira. Eyvindr mælti þá: „Nú munum vér skjótt vita þeira erendi". Eftir þat ganga þeir upp á torfuna ok brjóta þar upp grjót nökkut. Hrafnkell snýr þá af götunni ok suðr at torf-

unni. Hann hafði engi orð við Eyvind, ok veitti þegar atgöngu. Eyvindr varðist vel ok drengilega. Skósveinn Eyvindar þóttist eigi kröftugr til orrustu, ok tók hest sinn, ok ríðr vestr yfir háls til Aðalbóls, ok segir Sámi, hvat leika er. Sámr brá skjótt við ok sendi eftir mönnum; urðu þeir saman tuttugu; var þetta lið vel búit. Ríðr Sámr austr á heiðina ok at þar, er vættfangit hafði verit. Þá er umskifti á orðit með þeim; reið Hrafnkell þá austr frá verkunum. Eyvindr var þá fallinn ok allir hans menn. Sámr gerði þat fyrst, at hann leitaði lífs með bróður sínum. Var þat trúlega gert — þeir váru allir líflátnir fimm saman. Þar váru ok fallnir af Hrafnkeli tólf menn, en sex riðu í braut. Sámr átti þar litla dvöl; bað menn ríða þegar eftir. Þeir Hrafnkell ríða nú undan sem máttu; hafa þó mædda hesta. Þá mælti Sámr: "Ná megum vér þeim, því at þeir hafa mædda hesta, enn vér höfum alla hvílda; ok man nálægt verða, hvárt vér nám þeim eða eigi, áðr enn þeir komast af heiðinni". Þá var Hrafnkell kominn austr yfir Oxamýri. Ríða nú hvárirtveggju alt til þess, er Sámr kemr á heiðarbrúnina; sá hann þá, at Hrafnkell var kominn langt ofan í brekkurnar; sér Sámr, at hann muni undan taka ofan í heraðit; hann mælti þá: „Hér munum vér aftr snúa, þvi at Hrafnkeli man gott til manna verða". Snýr Sámr

þá aftr við svá búit; kemr þar til, er Eyvindr lá, tekr til ok verpr haug eftir hann ok félaga hans. Er þar nú kölluð Eyvindartorfa ok Eyvindarfjöll ok Eyvindardalr.

19. Sámr ferr þá með allan varnaðinn heim á Aðalból. Ok er hann kemr heim, sendir Sámr eftir þingmönnum sínum, at þeir skyldi koma þar um morgininn fyrir dagmál; ætlar hann þá *au*str yfir heiði. „Verðr ferð vár slík er má“, segir hann. Um kveldit ferr Sámr í hvílu, ok var þar drjúgt komit manna. — Hrafnkell reið heim ok sagði tíðendi þessi. Hann etr mat; ok eftir þat samnar hann mönnum at sér, svá at hann fær sjautigi manna, ok ríðr við þetta lið vestr yfir heiði, ok kemr á óvart til Aðalbóls, ok tekr Sám í rekkju ok leiðir hann út. Hrafnkell mælti þá: „Nú er svá komit kosti þínum, Sámr, at þér myndi ólíklegt þykkja fyrir stundu, at ek á nú vald á lífi þínu. Skal ek nú eigi vera þér verri drengr, enn þú vart mér. Man ek bjóða þér tvá kosti; at vera drepinn, hinn er annarr, at ek skal einn skera ok skapa okkar á milli“. Sámr kvaðst heldr kjósa at lifa; enn kvaðst þó hyggja, at hvárrtveggi myndi harðr. Hrafnkell kvað hann þat ætla mega: — „því at vér eigum þér þat at launa; ok skylda ek hálfu betr við þik gera, ef þess væri vert. Þú skalt fara braut af Aðalbóli ofan til Leikskála, ok sezt þar í bú þitt. Skaltu hafa með

þér auðævi þau, sem Eyvindr hefir átt; þú skalt heðan eigi fleira hafa í fémunum, utan þat, er þú hefir hingat haft; þat skaltu alt í braut hafa. Ek vil taka við goðorði mínu, svá ok við búi ok staðfestu; sé ek, at mikill ávöxtr hefir á orðit á góðsi mínu, ok skaltu eigi þess njóta. Fyrir Eyvind bróður þinn skulu engar bætr koma, fyrir því, at þú mæltir herfilega eftir hinn fyrra frænda þinn; ok hafi þér þó ærnar bætr eftir Einar frænda yðvarn, þar er þú hefir haft ríki ok fé sex vetr. Enn eigi þykkir mér meira vert dráp Eyvindar ok manna hans enn meiðsl við mik ok mína menn. Þú gerðir mik sveitarrækan; enn ek læt mér líka, at þú sitir á Leikskálum; ok man þér duga, ef þú ofsar eigi þér til vansa. Minn undirmaðr skaltu vera, meðan vit lifum báðir. Máttu ok til þess ætla, at þú mant því verr fara, sem vit eigumst fleira ilt við". Sámr ferr nú braut með nauðleytalið sitt ofan til Leikskála, ok sezt þar í bú sitt. Nú skipar Hrafnkell búit á Aðalbóli sínum mönnum; Þóri son sinn setr hann á Hrafnkelsstaði (ok þar forráðakonu til með honum). Hefir nú goðorð yfir öllum sveitum. Ásbjörn var með föður sínum, því at hann var yngri.

20. Sámr sat á Leikskálum þenna vetr; hann var hljóðr ok fáskiftinn; fundu margir þat, at hann undi lítt við sinn hlut. Enn um vetrinn, er daga lengdi, fór Sámr við annan mann ok

hafði þrjá hesta, yfir brú, ok þaðan yfir Möðrudalsheiði, ok svá yfir Jökulsá uppi á fjalli, svá til Mývatns, þaðan yfir Fljótsheiði ok Ljósavatnsskarð, ok létti eigi fyrri enn hann kom vestr í Þorskafjörð; er þar tekit vel við honum. Þá var Þorkell nýkominn út ór för; hann hafði verit utan fjóra vetr. Sámr var þar viku, ok hvíldi sik; síðan segir hann þeim viðskifti þeira Hrafnkels, ok beiðir þá bræðr ásjá ok liðsinnis enn sem fyrr. Þorgeirr hafði meir svör fyrir þeim bræðrum í þat sinni; kvaðst fjarri sitja, — „er langt á milli vár. Þóttumst vér allvel í hendr þér búa, áðr vér gengum frá, svá at þér hefði hægt verit at halda. Hefir þat farit eftir því, sem ek ætlaða, þá er þú gaft Hrafnkeli líf, at þess mundir þú mest iðrast; fýstum vit þik, at þú skyldir Hrafnkel af lífi taka; enn þú vildir ráða. Er þat nú auðsét, hverr vizkumunr ykkarr hefir orðit, er hann lét þik sitja í friði, ok leitaði þar fyrst á, er hann gat þann af ráðit, er honum þótti þér vera meiri maðr. Megum vit eigi hafa okkr til falls gæfuleysi þitt þetta. Er okkr ok eigi svá mikil fýst á at deila við Hrafnkel, at vit nennim at leggja þar við virðing okkra oftar. Enn bjóða viljum vér þér hingat með skuldalið þitt alt undir okkarn árabruð, ef þér þykkir hér skapraunar-minna, enn í nánd Hrafnkeli“. Sámr kveðst eigi því nenna; sagðist vilja heim aftr, ok bað þá skifta

hestum við sik; var þat þegar til reiðu. Þeir bræðr vildu gefa Sámi góðar gjafir, enn hann vildi engar þiggja, ok sagði þá vera litla í skapi. Reið Sámr heim við svá búit til Leikskála, ok bjó þar til elli; fekk hann aldri uppreist móti Hrafnkeli, meðan hann lifði. Enn Hrafnkell sat í búi sínu, ok helt virðingu sinni marga vetr. Hann varð sóttdauðr, ok er haugr hans í Hrafnkelsdal, út frá Aðalbóli; var lagit í haug hjá honum mikit fé, herklæði hans öll ok spjót hans hit góða. Synir hans tóku við mannaforráði. Þórir bjó á Hrafnkelsstöðum, enn Ásbjörn á Aðalbóli. Báðir áttu þeir goðorðit saman, ok þóttu miklir menn fyrir sér. Ok lýkr hér frá Hrafnkeli at segja.

Nöfn.

Aths. Benedikt Sveinsson hefir séð um þessa útgáfu.

Hrafnkels saga

Hrafnkels saga Freysgoda

PT
7261.
.I8
v.8

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDIAEVAL STUDIES
QUEEN'S PARK
TORONTO 5, CANADA